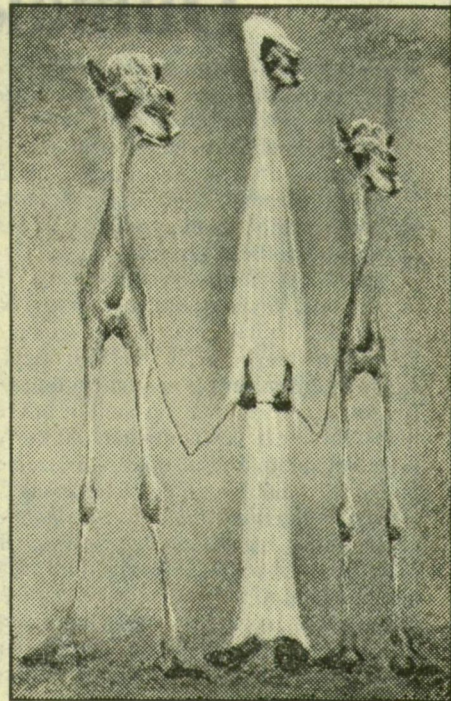
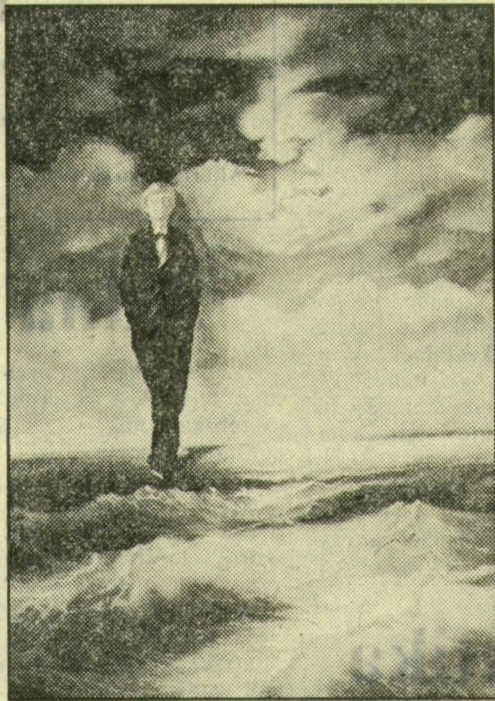
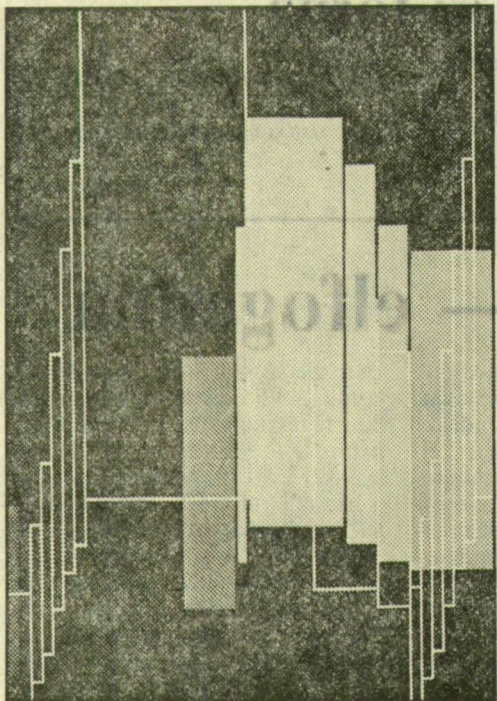




Szükségből erényt — gondolták a művészek, szervezők, kritikusok, muzeológusok, amikor kiderült, a rendszerváltás elérte a művészeti életet is, már nem is hajszálpredések bontották a régóta megszokott struktúrákat, hagyományos kiállítási rendszereket, új érdekszférák polarizálták az alkotókat. Kiváló start-kőnek bizonyult — volna! — a Szegedi Szépművészeti Céh megalakítása és első jelentkezése mint a Szegedi Képző- és Iparművészek Nyári Tárlata. A dolog — mint kiderült — nem így egyszerű. Az elmúlt negyven évnek talán legnagyobb bűne, hogy roncslásokat okozott a személyiségekben, az emberi-művészi kapcsolatokban. A hatalom kegyeltjei, a liberalizáltak kikiáltott és kiskapukat nyitó művészeti piacczaddalkodás nem a valódi értéktérmet segítette. Az állami mecenatúra hosszú évekig kinyújtott karjait — mint a csiga a csapjait — visszahúzta. Hirdette, nem vonult ki a művészeti közéletből, csak éppen nem áldozott rá. A helyi források kiapadtak, a városi tanácsok ellehetetlenültek, a művészek magukra maradtak. Illetve néhányak kigalériák, kereskedelmi vállalkozások kötöttségeit vállalva igyekeztek eleget tenni a sokszor embertelen és művészetellenes feltételeknek. Lehet-e egy festőtől évi háromszáz képre igényt tartani?!

Az utóbbi évtizedek egyik gyújtópontja volt a profi-amatőr kérdés. Az a mondvascsinált ellentét, mely sohasem a teljesítményt honorálta, hanem a hatalom szervezeteinek kegyeihez mérte a sikert vagy a kudarcot. Diszkrimináció sokaságát tudnánk sorolni a kiállítási meghívásoktól közösségi megbízatásokon át a lakáselosztásokig. A hatalom védekező reflexe is volt ez — a papírok, oklevelek, igazoló szelvények szekértáborában könnyebb volt az áttekintés, kisebb (?) a tévedés lehetőség, a figyelemmel kísérés, az ostar és gyeplő használata. A díjosztások és megbízások alkalmával sohasem felelték érzékeltetni a kegyosztás motívumát. Emlékeztünk, hány rossz kiállítást próbált menteni a megnyitón személye, aki a politika csúcsairól ereszkedett egy-egy művészeti esemény ünnepi földszintjére. Ezel mentendő az el nem készült alkotásokat, szépre kozmetikázva a szürkeséget, pumpálva a középzszt, összemosva értéket és dilettantizmust.

Hazai pályán

Az új viszonyoknak nincsenek automatikusan működő struktúrái, tízparancsolatai. Erkölcsi és szakmai tisztaság is — nézzük akármilyen nézőpontból — szubjektív, hiányoznak a bátor kiállások, a kemény kritikák, az öröklött nivellálás helyzeti energiái még ronszolják az új törekvéseket. Egyszerű persze — csak hogy nagyon átlátszó és primitíven érvelő — megbélyegezni egy új kezdeményezést, sztálinistának minősíteni néhány ember vállalkozását, hatalomátmentésnek ítélni minden moccanást. A legérthetlenebb és leginkább bumeráng-jellegű az a vélemény, mely szerint minden új egyesület, társaság, céh szervezésével meg kell várni a felálló városi önkormányzatot. Csak nem az új hatalomtól várnak intenciókat az így gondolkodók?! Csak nem akarnak lemondani történelmi esélyükről, arról, hogy önmaguk dönthetnek szakmai, érdekvédelmi, segélyező és ki tudja milyen feladatokat is fölálló közösségük megalakulásáról, működésük módjáról, eszközrendszerükről, a kapcsolatok rugalmasságáról és sorolhatnám. A legellenzékiebbek lennének a leginkább rászorulva az új hatalom istápolására, instrukcióira?! Ki érti ezt?!

Tény, a szegedi nyári tárlat létrejött. Hatvannégy művész — Szövetségi- és Alaptagok, valamint meghívott alkotók — fölvonultat 125 alkotást. Hogy a tükör nem tökéletes?! Szerintem az. Mint a nagyanyámé. Nem metszett és nem torzítámentes, de hiteles. Erényeivel, hiányaival, foncsorhibáival, viszszahúzó erővel és reményeivel együtt. Nem hiszem, hogy valakitől is számon kérhetnénk a távolmaradást. Arról viszont meg vagyok győződve, hogy többen hiányoznak, akiknek jelen kellene lenniük — elsősorban a nem Alaptag alkotók közül. A megnyitón valaki megjegyezte, miért kell velük foglalkozni, hiszen a tárlat létrejött, a színvo-

Reflexiók a szegedi művészek nyári tárlatáról



nal természetesen vitatható, de nagy tévedések alig akadnak, a helyi művész-társadalom ezen a szinten kifejezte egyúvé tartozását, készségét az együttműködésre. Csak hogy annak az alkotónak, aki ilyen-olyan mulasztás miatt nem szerepel a falakon vagy posztameneken, egyéni sérelemként kell megélnie a mi figyelmetlenségünket. S a jóvátétel nem lehet csupán egy: pardon!

A Képtár három szintjén lévő alkotások több kérdést is indukálnak a nézőben. Pláne így, hogy zsúrizás nélkül kerültek a kiállítótermekbe. Az első mindjárt az: *van-e szegedi művészet*, szükséges-e karaktert erőltetni hatvan alkotó közös, egymás melletti jelenlétének, kell-e a régi skatulyákat felújítani vagy újakra cserélni?! Bizonyítható: a szegedi képzőművészetben érzékelhető áttrendeződs ment végbe az elmúlt időszakban. Részint objektív okok miatt a korábban monopolhelyzetben lévő festészet mellé felsorakozott előbb a szobrászat, majd — bár a nyilvánosság számára visszafogottabban — a grafika, ezen belül is az alkalmazott grafika. Nem is szólva az iparművészetről, melynek képviselői éppen közösségi terek formálásával talán a legnagyobb, ha nem is a leglátványosabb hatást gyakorolják a lakosságra. Úgy tűnik, egy egészséges hangsúlyváltás történt, végre fiatalok is bekerülhettek a belső körökbe. (Egy nemzedéket veszítettünk el a hetvenes évek első felében!) Ha erőltettük is többen, hogy a szegedi művészet karaktere a többszólamúság, a szellemi szabadság, a sokszínűség, akkor ez ma felettébb igaz lehet... Akadhatnak, akik ezt mondvascsinált önigazolási érvek tekintik, s hiányolják a határozottabb kapcsolatokat, a szellemi korrespondenciákat, a stílus-egységet. Ám ők éppen a művészet szabadságát korlátoznák, az alkotás és személyiség belső kiteljesítését zárnák egy elvárás mesterséges és előírt kordájába. Ezen a kiállításon az a felemelő, hogy rendkívül sokrétű, hogy változó színvonalú, hogy műfajilag változatos, hogy generációk találkozzák, hogy kifejezőmódok kavalkádja.

Két alapvető élményt szeretnék megosztani az olvasóval. Az egyik az ismert és idősebb korosztályt képviselő művészek megújulása. Nem véletlen, hogy *Szuromi Pál*, a tárlat rendezője az első szintre, egymáshoz közel helyezte el *Fontos Sándor* és *Cs. Pataj Mihály* képeit. Fontos népi misztikumot, chagall-i látomást és sontine-i izzást ötvöző szürrealis képei egy nagy szellemi küzdelem szép és nemes győzelmeiről tanúskodnak. Cs. Pataj Mihály egy megtalált festői kifejezőmód érzékeny látomásait képes mind adekvátan megfogalmazni. Másik három művész előtt azért emelem meg a kalapom, mert munkásságukban végtelen következetességet, kitartást és pályáépítést érzek. *Szathmáry Gyöngyi* plakettsorozata és Kulka-büsztyje nemcsak emberi tájékozódásának tartományait tárják fel, de plasztikai gazdagodását, egy tudatosan vállalt út nem könnyű végigjárását is. *Papp György* linómetszetei és zománc-képei hasonló elkötelezettségről győznek meg: e népi szürrealizmus hatalmas tartományai kimeríthetetlen tárházai az

ábrázolóművészeteknek is, szellemiségük képi megragadása viszont igazi kihívás. *Sinkó János* faktúrái fantasztikus mélységeket képesek feltárni. Tektonikus erők és felszíni textúrák, a lélek és a természet gyűrődései, egymásra rakódó rétegei nem csupán absztrakt játékok a felületen. Üzenetek a mélyből.

A másik élmény: a legizgalmasabb alkotások — legyenek bár ügyetlenségeik, következetlenségeik, bizonytalanságaik — néhány nem Alaptag művész-től valók. Emlékeztetek *Buruzs Csaba* remek és atmoszférikus hommage-ára, *Hemmert János* konstrukciójára, *Szűcs Árpád* remegő hangulatára, *Kovács Margit* gazdag Forrására, *Kovács Lajos* zenei élményeket idéző konstrukciójára, *Sonkodi István* groteszk élmény-transzpozíciójára.

Reményeink folytathatók, hiszen a fiatal művészek közül *Bánvölgyi László* valóságalapú plasztikai szellemes megoldásokat ígérnek, *Darázs József* mítoszokon nevelkedett jelképisége korunkhoz is megtalálja az utat, *Sejben Lajos* kísérletei tartalmas és következetes alkotói vállalkozások. Igazi értéke a kiállításhoz *Dömötör Mihály* két igényes és gondolatgazdag fotója, *Fritz Mihály* négy finoman cizellált érme, *Kalmár Márton* felszabadult gesztusú két szobra, *Pataki Ferenc* festményei és grafikái, *Novák András* A szék című képe, *Pölös Endre*, *Tildy Katalin*, *Csala Károly* és *Magyar Mihály* grafikai lapjai, *Orvos Sándor* vas-kompozíciói, valamint *Szekeress Mihály* szobor-értékű pompás széke.

A tárlatról és anyagáról vitatkozni lehet és kell. Ez olyan kísérleti vállalkozás, mely csak a kollektív bölcsesség és az egyéni felelősség kettős kötésében lesz képes a továbblépésre. (Képeinken — Kovács Lajos: Zenék, hangok képi transzformációja, Buruzs Csaba: Rimbaud emlékére, Fontos Sándor: Harlekin, Sonkodi István: Tevepofák, Fritz Mihály: Királyérem, Bánvölgyi László: Lány türkizzel, Füz Vera: Kutya, Szekeress Mihály: Szék).

TANDI LAJOS

